

3. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX : станом на 27 лют. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

4. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

УДК 342.25

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ТА ШКОДА, СПРИЧИНЕНА РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ

Линник Т. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

Анотація. Проаналізовано шкоду заподіяну територіальним громадам російською агресією. Встановлено, що зазначена ситуація зумовлює потребу у розв'язанні питання механізмів та форм встановлення, обрахування та відшкодування територіальній громаді шкоди, спричиненої масштабною російською агресією.

Ключові слова: колективні права, місцеве самоврядування, Реєстр збитків, російська агресія, сталий розвиток, територіальна громада

Правовий статус територіальної громади останні тридцять років активно досліджується у вітчизняному муніципальному праві, проте відповідна проблематика досі не має фіналізованого доктринального, прецедентного та нормативного бачення, й окремі виклики у цій сфері були максимально загострені під час масштабної російської агресії.

Як констатував у цьому вимірі О.В. Батанов, актуальність дослідження

теоретичних та практичних проблем конституційно-правового статусу територіальних громад зумовлена також комплексним характером місцевого самоврядування як правового інституту, який складається з норм різних галузей національного законодавства, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з організацією і функціонуванням місцевого самоврядування, а саме: конституційного, адміністративного, цивільного тощо [1, с. 16].

Цей дослідник підкреслював, що така особливість правової регламентації діяльності територіальних громад і обраних ними органів вимагає досягнення оптимального співвідношення і єдиної концептуальної спрямованості цих норм. У зв'язку з цим особливого значення набуває розробка теоретичних засад функціонування територіальних громад в ординарних та екстраординарних режимах, що мають бути вихідними для галузевих науково-юридичних досліджень цієї проблематики [1, с. 17].

Шевченко А.О. визначає територіальну громаду як «вид територіальної спільності, утвореної жителями (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, вимушені переселенці) відповідних адміністративно-територіальних одиниць (село, добровільне об'єднання в спільну громаду декількох сіл, селище, місто), які постійно або переважно мешкають в їх межах, володіють там певним нерухомим майном, сплачують податки, комунальні послуги тощо» [6, с. 333].

Остапенко О.Г. констатує, що територіальна громада як первинний системоутворюючий елемент місцевого самоврядування насамперед є «природною» корпоративною одиницею, автономність якої виходить не з державної влади, а з суверенітету народу.

Наявність системи соціально обумовлених інтересів є важливою інтегральною ознакою територіальної громади, і саме інтереси (потреби) жителів як рушійна сила муніципальної влади є надзвичайно важливим компонентом у питаннях організації місцевого самоврядування [3, с. 25].

Примуш М.В. зазначає щодо цього, що територіальна громада як суб'єкт регулювання соціально-економічного розвитку території наділена функціями,

які загалом збігаються з обсягом функцій системи місцевого самоврядування.

Це нормотворча функція; планування, програмування розвитку адміністративно територіальної одиниці базового рівня; управління ресурсним потенціалом; розвиток місцевої інфраструктури; управління комунальним майном, що належить територіальній громаді; бюджетно-фінансова функція; управління мережею закладів соціальної сфери; інвестиційна та інформаційна функції [5, с. 34].

Піддубна В. пропонує розв'язувати відповідні питання через цивільну правосуб'єктність територіальної громади, як її здатність «через відповідні органи або створені юридичні особи вступати в цивільноправові відносини, набувати цивільних прав і здійснювати цивільні обов'язки». Цей автор заперечує пряму реалізацію відповідної компетенції територіальною громадою, вказуючи на можливість реалізації її прав та обов'язків або через органи місцевого самоврядування, або ж через створення юридичних осіб публічного та приватного права [4, с. 165].

Зазначена ситуація зумовлює потребу у розв'язанні питання механізмів та форм встановлення, обрахування та відшкодування територіальній громаді шкоди, спричиненої масштабною російською агресією.

При цьому відповідні потреби відрізняються як від аспектів встановлення та відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, які перебувають в рамках територіальної громади, так й від повноважень органів самоврядування, комунальних підприємств та установ у сфері встановлення та відшкодування такої шкоди окремим особам.

Така спричинена територіальній громаді шкода може носити як прямий (знищене майно, втрачені ресурси) так й опосередкований характер (не надані інвестиції, виклики сталого розвитку). Крім того, така шкода може виходити з порушених як майнових, так й немайнових прав громади.

За цих умов виникає питання як структур, уповноважених визначати категорії та порядок визначення розміру шкоди територіальній громаді, так й органів, які й власне будуть формувати визначення таких розмірів шкоди у

конкретних територіальних громадах.

Крім того, особливої гостроти набувають алгоритми міжнародних механізмів у такому визначенні та відшкодуванні шкоди територіальним громадам, оскільки, серед іншого, відповідний функціонал не притаманний Реєстру збитків для України, який запроваджене в рамках Ради Європи.

Цей реєстр є відкритим для фізичних та юридичних осіб та для держави Україна, саме для останньої наявна можливість заповнення таких категорій збитків, як пошкодження або знищення критичної та не критичної інфраструктури; житлового нерухомого майна, зокрема житлових приміщень, та місць загального користування; інші втрати майна; пошкодження, знищення або втрата об'єктів чи будівель, які належать до культурних цінностей; екологічна шкода; розкрадання та/або привласнення природних ресурсів; державні гуманітарні витрати; розмінування та очищення від нерозірваних боєприпасів [2].

Водночас очевидно, що навіть за можливості участі у Реєстрі органів місцевого самоврядування та комунальних підприємств і установ як юридичних осіб, частина спричиненої територіальній громаді шкоди не може бути охопленою їх заявами та за власною природою може нагадувати витрати, подібні передбачених у Реєстрі для держави Україна. Наведене зумовлює потребу подальшого наукового пошуку за відповідним напрямом.

Список використаних джерел:

1. Батанов О.В. Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні. К.: ІДП ім. В.М. Корецького, 2001. 260 с.
2. Документи, що регулюють діяльність Реєстру. Реєстр збитків для України. RD4U. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/documents>
3. Остапенко О.Г., Барановська Т.М. Територіальні громади як первинний суб'єкт місцевого самоврядування та реалізації муніципальної політики. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. Вип. 10. С. 22-26.
4. Піддубна В., Панфілова-Турчіна А. Правові форми участі територіальної

громади в цивільних правовідносинах. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2025. Серія Право. Вип. 90. Ч. 2. С. 163-169.

5. Примуш М.В., Окуньовська Ю.В. Громада як основний елемент місцевого самоврядування. Політичне життя. 2022. Жовтень. С. 33-37.

6. Шевченко А.О. Правова природа і статус територіальної громади: доктринальний аспект. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 3 (104). С. 332-343.

УДК 341.322.5

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Сокиринська О. А.,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедру публічно-правових дисциплін

Білоцерківський національний аграрний університет,

м. Біла Церква Україна

Анотація. У тезах розглянуто міжнародно-правові засади захисту прав біженців під час збройних конфліктів. Проаналізовано ключові міжнародні акти та визначено основні гарантії прав біженців. Наголошено на проблемі невідповідності між існуючими нормами та їх практичним застосуванням. Зроблено висновок про важливість ефективної реалізації міжнародних зобов'язань держав.

Ключові слова: біженці, збройні конфлікти, міжнародне гуманітарне право, права людини, міжнародно-правовий захист.

Вигнанець та біженець: дві категорії, дві символічні фігури, які починаючи з кінця минулого століття загрозливо постають перед нами. Починаючи з ХХ століття потоки біженців стали майже звичним явищем, здебільшого тому, що перейти кордон сьогодні легше, ніж наприклад, сто п'ятдесят років тому. Люди й раніше намагались залишити зони, що стали